

Sulten på rettferdighet

Magasinet for retten til mat

2007

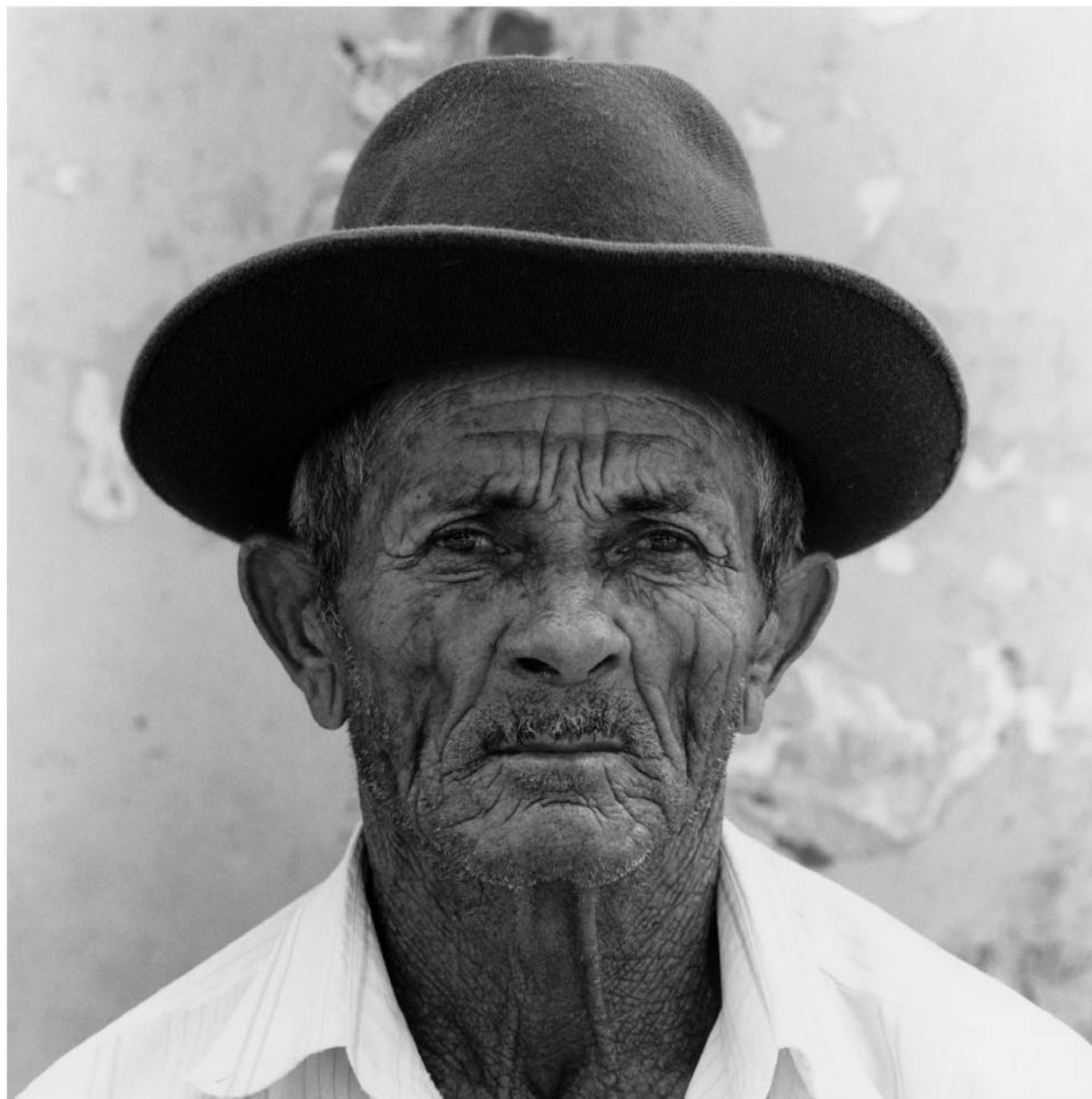

På loven sitter nissen, s. 6

Vatten — handelsvara eller menneskelig rettighet? s. 11

Etanol — inte så hållbart som vi tror? s. 20

“*Somos*”
Seres humanos”

João Severino Da Silva
Photos, Jean Philippe Gontier / Brésil 2004

INNHOOLD

Ingen framgang	3
Santanas tröst	4
På loven sitter nissen	6
Den lange veien til matrettigheter for småfiskere i Sør-Afrika	8
Indiakampanje i Norge	10
Vatten - handelsvara eller menneskelig rettighet?	11
Vattenkriget i Cochabamba	11
FIANs vannsaker i India	12
Hva sier loven om retten til vann	18
Etanol — inte så hållbart som vi tror?	20
Nærmere retten til mat i Nepal	22
Regndans	24
Til gud tilhører både Østen og Vesten	27
FIAN anbefaler dokumentarfilm	27

Utgitt med støtte fra NORAD

Redaksjon: Kristin Kjæret og Lina Andéer

Layout: Klaus Stafto, Mai Simonsen og Kristin Kjæret

Forside: Astrid Solgaard

Baksidefoto: Mohan Dhanotharan

Trykkeri: Lobo Media

ISSN: 0809-7542

FIAN Norge

Storgata 11

0155 Oslo

+47 23 01 03 15X

www.fian.no

post@fian.no

FIAN Sverige

Tegelviksg 40

11641 Stockholm

+46 (08) 643 93 47

www.fian-sverige.org

post@fian-sverige.org

FIAN (FoodFirst Information and Action Network) er en uavhengig, internasjonal menneskerettighetsorganisasjon som forsvarer retten til fullgod mat.

Foto til venstre: Jean Philippe Gonterre

INGEN FRAMGANG

Det var nedbrytande å lesa oppsummeringa frå FNs komite for mattryggleik i desember 2006 om resultatata så langt når det gjeld utrydding av svolt. Korkje måla frå Verdas mattoppmøte i 1996 eller tusenårs målet om å redusera svolten vil bli nådd. I lys av at talet på menneske som svelt og er feilernærte i følgje FNs organisasjon for mat og landbruk (FAO) har auka til 854 millionar, blir retten til mat eit stadig viktigare verktøy å ta i bruk.

FIAN oppmodar organisasjonar verda over om å ta ansvar for å minna sine styresmakter om menneskerettspliktene, og samstundes overvaka kva statane faktisk gjer for å innfri. Eit godt høve til det er verdas matdag 16. oktober, som FN har bestemt skal handla om retten til mat.

Andre viktige initiativ for å styrka retten til mat i til dømes Afrika, som er ein av dei regionane der dei fleste som svelt og er feilernærte bur, vart tatt på Verdas sosiale forum i Nairobi og på Forum for matsuverenitet i Nyeleni. Friviljuge organisasjonar som arbeider for retten til mat, meiner verdssamfunnet best kan kjempa mot årsakene til svolt ved å sjå på nye idear som til dømes matsuverenitet, for at land og folk skal få høve til å avgjera sin eigen matpolitikk. Vidare bør statar styrka småskalaproduksjon, lokale marknader, sosiale rørsler og lokale institusjonar, samt prioritera kvinners rolle, særleg når det gjeld lik tilgang til og kontroll over produksjonsressursar som jord. Slik stiller organisasjonane seg kritiske til fleirtalet av statar, som framleis legg vekt på handelsliberalisering, produktivitet og vilkår for private investeringa, for å møte svolten.

Vatn er ein sjølvsgagt del av retten til mat, og ein rett i seg sjølv. Saman med organisasjonar både i Noreg og verda over vil FIAN i oktober 2007 har retten til vatn i fokus. FIAN arbeider for å fremja ein eigen vasskonvensjon, og at for at FN får ein eigen spesialrapportør for retten til vatn i 2008. Det er skarp konkurranse om verdas vasskjelder, og mellom anna storskala industrilandbruk og privatisering er trugsmål mot alle menneske sin rett til reint vatn.

FIAN vil også halda fram å slost for jordreform, slik at menneske som lever midt i naturressursane kan få høve til å brødfø seg sjølv. FIAN vil også prioritera å pressa for at verdas statar følgjer opp det dei har lova i FAO for å innfri retten til mat.

Les meir om vatn, biobrensel, bilindustri, slavearbeid i Nepal, norsk politikk og andre viktige tema i årets utgåve av Sulten på rettferdighet!

Trond Sæbø Skarpeteig
Leiar FIAN Noreg

SANTANAS TRÖST

Text och foto Ujjaini Halim, FIAN Västbengalen

Översättning: Viktoria Myrén

Ordet Santana betyder tröst på bengaliska, men för "vår" Santana finns ingen tröst. Hon har svårt för att förstå de förändringar som har förstört familjens drömmar. Men hon vägrar att ge upp.

– Vi kommer aldrig att ge ifrån oss vår mark till företaget. Vi kommer att kämpa.

Santana Dey från Singur, Västbengalen, Indien, är en medelålders bondekvinnor vars familj livnär sig på jordbruk. Mannen och de två söner jobbar på familjens mark och även om familjens inkomst är medelmåttig så har Santana och hennes man lyckats ge både söner och dottern en utbildning.

Santanans drömmar har alltid kretsat kring den bördiga jorden. Dessa fyra bighas (drygt 5 000 kvadratmeter) mark har

– Vi kommer aldrig att ge ifrån oss vår mark till företaget. Vi kommer att kämpa.

fött deras förfäder och skulle fortsätta föda dem och kommande generationer. Marken är familjens enda tillgång. Santana avgudar landet såsom en gudomlighet. Hon har sett marken som platsen där hon skulle fira sina barns bröllop och leka med sina barnbarn. Men Santanas drömmar slogs i spillror.

Marken behövdes för ny bilfabrik

I maj förra året kom Santanas man hem med nyheter om att stora delar av jordbruksmarken i området skulle beslagas av regeringen.

Till en början visste varken Santanas familj eller de andra byborna vad som skulle hända, men rykten om landavhysningar florerade.

Dagarna gick och efter några veckor kunde byborna läsa i tidningen att det multinationella företaget Tata skulle bygga en bilfabrik i Singur, på ett område om cirka 500 hektar

bördig jordbruksmark.

Santana förstod snart att det skulle innebära att de skulle förlora hälften av sin mark, två bighas. Santana var förstummad. Vad skulle hända med dem? Hur skulle hon kunna föda sin familj? Och vad skulle hända med hennes grannar som var tvungna att lämna ifrån sig all sin mark, inte bara hälften?

Santana var rädd att hennes man och söner skulle tvingas lämna byn för att hitta jobb.

– Ungefär klockan kvart över ett attackerades vi plötsligt av polisen. De slog oss, sprayade tårgas och sköt gummikulor.

Beslagtas för "utvecklingens" skull

Lokala regeringsrepresentanter informerade nu familjerna om att deras mark skulle beslagtas för "utvecklingens" skull, men att de skulle ersättas av regeringen. Under tiden hade byborna kommit över den första chocken och mobiliserade sig; de vägrade godta beskedet de fått och tusentals bybor skrev på en protest som skickades till tingsrätten.

Santana och hennes familj fortsatte att bruka sin mark samtidigt som de engagerade sig i en kommitté som sattes upp för att rädda jordbruksmarken. Den rättsliga processen drog i gång med flera vändor till de lokala rättsinstanserna, men byborna kände sig maktlösa. Trots att de vann i en instans så ignorerades beslutet i nästa instans.

Den 25 september 2006 gick bybor till tingsrätten för att protestera mot beslagtagandet av marken. De gick dit med kvastskäft i händerna.

– Ungefär klockan kvart över ett attackerades vi plötsligt av polisen, berättar Santana. De slog oss, sprayade tårgas och sköt gummikulor. En manlig polis slog mig helt hänsynslöst och de skrek fula ord åt mig. Polisen lade in mig på sjukhuset för tvångsomhändertagande.

Tusentals poliser ockuperade marken

Så småningom engagerade sig de politiska oppositionspartierna i frågan. De kom till Singur och lovade att föra bybornas talan. Samtidigt kom bykommittén i kontakt med en lokalavdelning av FIAN.

Det här var första gången som Santana förstod att tillgång till jord är en mänsklig rättighet, liksom tillgången till mat, och att regeringen genom sitt agerande kränkte mänskliga rättigheter i Singur. FIAN hjälpte till att göra en anmälan å bybornas vägnar, och när inget svar kom inom utsatt tid så tog man ärendet till domstol. Omedelbart blev Singurs och Santanas kamp förstasidesnyheter över hela delstaten. Men trots att flera organisationer nu engagerade sig i kampen för bybornas sak så lyssnade inte regeringen till protesterna.

Den femte december 2006 gick tusentals poliser in i byarna i Singur för att ockupera jordbruksmarken. Tusentals bybor samlades för att stillsamt protestera, men utan att ha blivit provocerade gick polisen plötsligt till attack.

– Jag var i Beraberi Purbapara, berättar Santana. Polisen kom till byn och slog byborna inför våra ögon, kvinnor och barn, gamla och unga utan urskiljning. De gick in i

husen och förstörde inredningen och sedan eldade de även upp spannmålsmagasinen.

Det är inte bara i Singur detta händer. Händelsen är ett uttryck för delstatens nya politik som betonar en snabb industriell utveckling på bekostnad av böndernas försörjningsmöjligheter.

I enlighet med den nationella konstitutionen liksom de internationella överenskommelser om mänskliga rättigheter som Indien har skrivit under, borde myndigheterna i Västbengalen ge högsta prioritet åt att genomföra jordreformsprogram eftersom det är det enda sättet att skapa matsäkerhet och en allmännyttig utveckling.

Men verkligheten är en annan. Delstatsregeringen är inte bekymrad över att fattiga bönder snart förlorar sin försörjningskälla. Trots detta ger byborna inte upp.

Santana har funnit sin tröst. Hon har blivit en mycket populär bondeledare i Singur.

– Vi behöver både jordbruk och industri. Det hänger ihop. Men vi kommer aldrig att ge ifrån oss vår mark till företaget. Vi kommer att kämpa för den till varje pris. Vi vet att vi inte har något annat alternativ.

PÅ LOVEN SITTE NISSEN

Av: Kristin Kjæret, daglig leder i FIAN Norge

“Skal jeg velge kampen for jord eller familien min?” spurte leilendingen Tejino Jr. meg en gang. Jeg kunne selvfølgelig ikke svare han. Jeg lever ikke i et samfunn der urettferdigheten treffer meg i ansiktet hver dag og hvor jeg ikke vet om midlene strekker til for at familien min skal få nok mat. Det gjør Tejino og han vet at det er galt.

Kamp om jord

Det er mange som han som vet at tilgang til naturressursene er svært skjevt fordelt. Og de vet at denne skjevheten gjør deres liv mindre verdt enn andres liv. Noen ganger så lite verdt at om de blir skutt og drept er det ingen som bryr seg - annet enn familien som sitter igjen med tapet av en ektefelle, far eller mor. Og gjerne enda mer matusikre enn før. I fjor ble en av FIANS styremedlemmer på Filippinene skutt ned og drept på åpen gate. Ingen vitner - ingen sak som prioriteres av myndighetene. De som har begått udåden går fremdeles fri. Ka Eric het han. Han var også leder av bondebevegelsen UNORKA og kjempet for at loven om landbruksreform på Filippinene skulle komme leilendingene på de kommersielle plantasjene til gode. At de skulle komme ut av slavekontrakter og få et verdig liv. Under en datainnsamlingstur på Filippinene i 2006 dokumenterte FIAN og andre organisasjoner 13 mord på jordløse og småbrukere som har blitt drept når de har forsøkt å ta denne loven i bruk.

På side 4 kan du lese mer om indere i West Bengal som kjemper for å ikke miste jorda de trenger for å livnære seg. Hvert år den 17. april markerer den globale bondebevegelsen La Via Campesina, FIAN og mange flere de jordløse og småbrukeres kamp for retten til jord. Dagen er til minne om de 19 jordløse arbeiderne som mistet livet sitt i en massakre i Eldorado dos Carajás i Brasil i 1996 fordi de krevde jorda si. Deres

Demonstrasjon på Filippinene 2006 til minne om den drepte bondelederen Ka Eric. Demonstrantene krever at loven om landbruksreformer overholdes.

Foto: Mylene Saluta

valg om å kjempe for et bedre liv med matsikkerhet ble deres bane. For mange av dem som kjemper for å eie jord er underernæring og sult alternativet til å ikke kjempe. Hva er farligst?

Sult handler om politikk

Fattigdomsproduksjon er et ord man bør merke seg. Ingen er født til å sulte i en verden som har nok mat til å tilfredsstille alle. Sult og fattigdom handler om politikk. Det handler om de som har og de som ikke har. Det handler om å produsere fattigdom. Det er vanskelig å ikke føle seg kynisk når slike ord brukes. Men hvilke andre forklaringer finnes?

I Brasil ligger store landområder brakk. Det er ikke økonomisk fornuftig å dyrke opp all jorda, for da kan markedsprisene på landbruksprodukter falle. I India tvangsflyttes familier fra jorda si fordi industrien trenger mer plass. I Ghana forsures jorda av forurenset vann fordi utvinning av gull er mye viktigere enn folks helse og mulighet til å brødfø seg selv. Dette er politiske prioriteringer. De kan føre til økonomisk vekst - men for hvem? Tar man hensyn til de som står i veien for “utviklingen”? Dessverre er svaret ofte nei.

Heller enn å ta del i en økonomisk utvikling blir fattige ofte mer marginaliserte enn før - både politisk og økonomisk. Når småbrukere mister tilgang til jord blir de matusikre. De kan kanskje ta opp dagsarbeid, men det er dårlig lønnet og kun tilgjengelig så lenge de er sterke og friske. Hva det betyr å leve fra hånd til munn år etter år er uforståelig for de fleste av oss.

Hva kan Norge gjøre?

Politikk utspilles lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Skal sult bekjempes og verdighet fremmes, er det viktig å påvirke politiske beslutninger. Hva kan vi gjøre fra Norge?

Norske myndigheter tok i 2005 initiativet til en internasjonal kommisjon som skal se på eiendomsspørsmål (CLEP - Commission on Legal Empowerment of the Poor). Kommisjonen er ikke en FN kommisjon, men har FNs utviklingsprogram som sitt sekretariat. Det positive med kommisjonen er at landrettigheter er kommet tydeligere på agendaen i Norge. Tidligere var det lite fokus på at tilgang til jord er viktig for å bekjempe sult og fattigdom. Det triste med kommisjonen er at den kanskje likevel ikke vil bidra til å bekjempe sult. Se www.landrightswatch.net for norske frivillige organisasjoners vurdering av CLEP. FIAN Norge har aktivt forsøkt å påvirke kommisjonen til å se på nødvendigheten av omfordeling av jord. I land der jorda er svært skjevt fordelt vil det være vanskelig å realisere retten til mat før disse eierskapsstrukturene endres. Skal kommisjonen bidra til å styrke fattiges rettigheter er det derfor utilstrekkelig å kun se på tekniske løsninger for formalisering av gjeldende eiendomsrettigheter. FIAN Norge har også synliggjort viktigheten av rettssikkerhet og beskyttelse slik at de mektige i samfunnet ikke kvitter seg med fattige som krever eiendomsrettigheter. FIAN har dokumentert flere saker der familier har mistet jorda si etter at de fikk formelle rettigheter til den. Den lokale maktelite har ikke sett med blide øyne på at fattigfolk blir mer ressurssterke.

Norge deltar aktivt i FNs ulike organisasjoner og dagens politiske ledelse har bestemt at FN skal prioriteres høyere. FAO, FNs organisasjon for mat og landbruk, har et viktig mandat for å sikre matsikkerhet. Det er viktig at Norge støtter prosesser her som fremmer matsikkerhet og retten til mat. På mange områder er Norge et viktig foregangsland, spesielt i å fremme retten til mat. Likevel er Norge lite opptatt av koblingen mellom fattiges rett til å dyrke jord og retten til mat. FIAN Norge ønsker at norske myndigheter aktivt vil støtte sosiale bevegelser i deres krav om at FAO må ha landbruksreformer og tilgang til jord som et viktig arbeidsområde.

Måten bistand gis på har betydning for i hvor stor grad fattigdom faktisk bekjempes. En menneskerettighets-tilnærming til bistanden innebærer at bistanden bidrar

til å oppfylle menneskerettighetene, og at bistanden foregår innenfor rammen av menneskerettighetsprinsipper som ikke-diskriminering, deltagelse og ansvarliggjøring. Deltagelse innebærer at de fattige selv kan være med å påvirke sin egen utvikling. Norge kan bidra til å styrke stemmene til marginaliserte grupper som urfolk, jordløse og andre i utviklingsprosesser både politisk og økonomisk. Det er viktig at kvinner blir hørt på lik linje med menn, og at de fattigste og årsakene til deres fattigdom identifiseres. Menneskerettighetene bidrar til en forståelse av at staten og andre, som bistandsaktører, kan gjøre både skade og nytte. Det

er nødvendig å sikre at norsk bistand ikke fører til en forverring av folks levevilkår, eller på andre måter undergraver noens rettigheter. Å bygge ut et industriområde, en turistpark, en flyplass eller en motorvei kan kanskje

bidra til økonomisk vekst nasjonalt, men kan også føre til økt fattigdom hvis de som bor på området ikke blir kompensert ved omreguleringer. Det er viktig å ikke miste fokus på de fattigste og deres situasjon. Av norsk bistand går kun ca. 3% til landbrukstiltak. Det til tross for at ca. 2/3 av de som sulter i verden bor på landsbygda og er nært tilknyttet landbruksnæringen. FIAN Norge sammen med flere andre frivillige organisasjoner ferdigstiller en rapport om den nære sammenhengen mellom satsing på landbruksnæringen og oppfyllelsen av retten til mat. Rapporten vil bli lagt ut på www.fian.no.

Hva kan du gjøre?

Som nevnt utøves politikk lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Gjennom FIANS brevaksjoner kan hvem som helst være med på å påvirke lokale og nasjonale beslutninger som er viktige for lokalsamfunn som har sin rett til mat truet eller brutt. En slik brevaksjon finner du på midtsidene av dette magasinet. Vi sender månedlig ut brevaksjoner til alle som ønsker å bidra - kanskje du vil være med på disse?

I oktober i år skal FIAN Norge sammen med flere andre organisasjoner fokusere på retten til vann. Vi skal være en del av en internasjonal markering som kaller seg Blå Oktober. Kanskje du kan bidra her? Se mer på side 18.

På verdens matdag 16. oktober lanserer alle FIANS seksjoner i Europa en stor felleskampanje mot sult med en egen nettside..... Her vil det bli lagt ut flere underskriftskampanjer i løpet av de neste tre årene. Vi oppfordrer alle til å gå inn på siden og sende informasjon om den videre til venner og familie.

DEN LANGE VEIEN TIL MATRETTIGHET

Demonstrasjoner, skriverier i media og rettssaker har gitt håp for småfiskere i Sør-Afrika. I et halvt år fremover skal de, sammen med regjeringsrepresentanter, forhandle fram en ny fiskeripolitikk – en politikk som forhåpentligvis vil fremme retten til mat for småfiskerne.

“Vi ønsket aldri å gå til retten. Vi ville bare ha våre fiskerettigheter, slik at vi kunne opprettholde levebrødet vårt,” sier Naomi Cloete, leder av Vestkystregionen for Coastal Links.

Av Eva Moati, FIAN Norge

Nektet havressurser

Livet langs kysten er vanskelig for lokalbefolkningen i Sør-Afrika. Etter avskaffelsen av apartheid krevde den første demokratiske regjeringen en ny politikk for fordeling av kvoter og fiskerettigheter av marin- og kystadministrasjonen (MCM, Marine and Coastal Management). Fram til da hadde et rasistisk kvoteringssystem ikke tillatt småfiskere tilgang til havressursene. I marinloven av 1998, “The Marine Living Resources Act”, var målet å innføre et kvotesystem fri for etnisk diskriminering, samt å sikre full tilgang til fiskeindustrien for de tidligere ekskluderte småfiskerne. Denne loven tok imidlertid ikke hensyn til småfiskere, og ga i stedet en åpenlys fordelaktig behandling av større firmaer. Søknadsprosessen for fiskerilisens ble både for komplisert og for dyr for fattige fiskere med lav utdanning. I fiskeriloven av 2001 kom det en tilleggslav med en tidsbegrensning, angivelig laget for å tilpasses småfiskerne. Lovgivningen skilte ut en egen kategori kalt “kommersielle småskalafiskere”. Denne kategorien møtte heller ikke småfiskernes behov, siden den tvang dem til å søke om kommersiell status. I følge den sør-afrikanske organisasjonen Masifundise fikk bare 812 av 4080 søkere godkjent sin søknad om kommersielle rettigheter, mens resten var for små. De fleste av de tradisjonelle småfiskerne var enten for fattige til å kjøpe en dyr kommersiell lisens, eller så hadde de for

lav utdanning til å komme igjennom den kompliserte søknadsprosedyren (som var skrevet på engelsk, og ikke på morsmålet). Samtlige fiskere ble holdt utenfor rammeverket av de lovlige fiskerioperasjonene, og dermed tvunget til å fiske ulovlig for å brødfø seg selv og sine familier.

Nye rettigheter, samme skjebne

I 2005 ble der innført en ny og langtidsvirkende fiskerilov. Denne erstattet loven av 2001.

Likevel endret ikke situasjonen seg for de lokale fiskerne. Den nye reformen tildelte ikke rettigheter til andre personer enn de som allerede var rettighetstakere fra forrige reform. Dermed marginaliserer denne fiskeriloven småfiskerne like mye som forgjengeren.

Brudd på menneskerettighetene

En slik type politikk skaper en stor frarøvelse av mat, samt tap av inntektskilde. Arbeidsløse fiskere og småskala-fiskere lever ofte i nød og er ute av stand til å brødfø sin egen familie. Samtidig har Sør-Afrika nok ressurser til å brødfø alle sine innbyggere. Den nye fiskeripolitikken motsetter seg flere nasjonale og internasjonale juridiske instrumenter, blant annet det sør-afrikanske lovforslaget for rettigheter, som i seksjon 27 anerkjenner at alle har rett på tilgang til mat og vann, samt at “staten må benytte seg av fremgangsrettet realisering av retten til tilstrekkelig mat.”

Nytt forsøk

Etter innføringen av den nye fiskeripolitikken, stevnet Masifundise den sør-afrikanske regjeringen for Høyesterett, og ønsket å bringe saken foran Likestillingsretten. I mai, etter en lang forhandlingsprosess, kom endelig miljøvernministeren til en overenskomst som tilfredsstilte Masifundise. Løsningen ble å danne et utvalg bestående av tre representanter fra regjeringen og tre fra Masifundise. Representantenes oppgave er å danne et lovgivende politisk rammeverk som i større grad legger til rette for tradisjonelle fiskere. Arbeidet er forventet avsluttet på slutten av

Foto: Masifundise

UNDERSKRIFTSKAMPANJE

Indiakampanje i Norge

India er den staten i verden der flest mennesker lider av sult og feil-/underernæring. Statistikken er veldig usikker. I 2006 oppga FNs spesialrapportør på retten til mat at 350 millioner indere er matusikre. I år sier FAO at antallet er 215 millioner. Det er uansett ufattelig mange. Til tross for dette har Norge i sitt samarbeid med India de siste årene ikke hatt fokus på sultproblematikken i India. Dette ønsker vi å gjøre noe med.

FIAN Norge har derfor i 2007/2008 en kampanje for å sette søkelyset på retten til mat i India. Vi samler inn underskrifter på glassteiner til maleriet du ser overfor. Maleriet er laget av Astrid Solgaard og illustrerer at vi følger med på hva som skjer i India. Det ønsker vi at norske myndigheter også skal gjøre. Vi krever at de skal klare å se mange ting på en gang - økonomisk vekst og økt fattigdom, IT-teknologi og hakker, maktelite og marginaliserte. Ved å se det mangfoldige India forventer vi at Norge kan bidra til å bekjempe sulten i India. Maleriet vil bli overlevert Statsminister Stoltenberg våren 2008. Da håper vi å ha mange med oss i disse kravene til norske myndigheter:

1. Internasjonale fora:

Norske myndigheter må peke på Indias massive brudd på retten til mat når India snakker om menneskerettigheter i internasjonale fora. India har verdens største sultende befolkning.

2. Bilaterale samtaler mellom Norge og India:

Opprette en komité for menneskerettighetsdialog, der retten til mat og vann må stå sentralt. I denne komiteen er det viktig at Norge og India deler erfaringer om hvordan stater kan håndtere og utvikle gode systemer for realiseringen av alles rett til mat. Universelle trygdeordninger og tilgang til produktive ressurser er viktig her.

3. Norsk næringsliv

Norske myndigheter må sikre at norsk næringsliv har en positiv rolle å spille for realiseringen av retten til mat og vann i India. Norske myndigheter må sikre at norske bedrifter som får støtte fra Eksportrådet:

- Ikke benytter slavearbeid direkte eller gjennom underleverandører.
- Sikrer minstelønn til egne ansatte og ansatte av underleverandører.
- Har en ansettelsespraksis som positivt diskriminerer kasteløse.

VATTEN - HANDELSVARA ELLER MÄNSKLIG RÄTTIGHET?

Det finns ett internationellt samförstånd då det rör betydelsen av tillgång till rent vatten för fattigdomsbekämpningen i världen. FN har sagt att bristen på rent dricksvatten och sanitet är en av de stora anledningarna till att sjukdomar, svält och fattigdom är så utbredd i utvecklingsländerna. Vidare har FN uppskattat att 1.1 miljard människor, eller en sjättedel av världens befolkning, saknar tillgång till rent vatten. År 2025 kan det vara så mycket som två tredjedelar som lider brist på eller helt saknar tillgång till rent vatten.¹

Staters åtaganden - att säkra tillgången till rent dricksvatten och sanitet

År 2000 enades världens stater om den så kallade Millenniedeklarationen med ett antal utvecklingsmål. Millenniemål nummer 7, som handlar om att trygga en hållbar utveckling, har som delmål att halvera andelen människor som saknar tillgång till rent dricksvatten och godtagbar sanitär standard till år 2015.² Vatten är också en internationellt erkänd mänsklig rättighet inom FN:s Konvention om de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna. Även om konventionen inte explicit uttrycker rätten till vatten, skyddas den i artikel 11, som handlar om rätten till ett värdigt liv liksom artikel 12, om rätten till hälsa.³

Att säkra tillgången till rent vatten är en förutsättning för att uppfylla både rätten till mat och rätten till hälsa. Enligt FN:s ESK-kommitté är medlemsstaterna som undertecknat ESK-konventionen skyldiga att respektera, skydda och uppfylla denna rättighet.⁴

Vattenprivatiseringar hotar vattenförsörjningen f r de mest utsatta grupperna

Mycket av utvecklingspolitiken bestäms idag i andra forum  n där man talar om mänskliga rättigheter och millenniemål, vilket gör att internationella överenskommelser riskerar att komma i andra hand. Inom WTO-förhandlingarna har EU-länderna starkt drivit krav på fullt marknadstillträde f r transnationella vattenföretag i utvecklingsländer, vilket leder till att alltfler g r från en offentligt till privat ägd vattensektor. Också Världsbanken och IMF:s l nevillkor tvingar u-länder att privatisera vattendistributionen. Privatiseringar i sig behöver inte alltid betyda en sämre vattentillgång, men många NGO:s, däribland FIAN, har dokumenterat ett stort antal fall där vattenprivatiseringar lett till att vattnet blivit mycket dyrare och att de mest utsatta grupperna, särskilt på landsbygden, blivit helt utestängda från vattendistributionen.⁵ Inom dessa grupper drabbas kvinnor i st rre utsträckning än m n av vattenbrist. Privatiseringar inom vattensektorn kan därför anses som ett hot mot människors rätt till vatten.

1 FN:s Millennium Development Report 2006

2 FN:s Millennium Development Goals, <http://www.un.org/millenniumgoals/>

3 se The Human Right to Water: What is Behind the Concept? av Michael Windfuhr som du hittar på www.fian-sverige.org

4 General Comment No 15, <http://www.ohchr.org/english/bodies/cescr/comments.htm>

5 FIAN Fact Sheet g 24e: The AoA of the WTO and the Right to Food, <http://www.fian.org>

OSCAR OLIVERA: VATTENKRIGET I COCHABAMBA

Cochabamba  r Bolivias tredje största stad och ligger i centrala Bolivia. Med stöd av en ny vattenlag som trädde i kraft  r 2000 privatiserades Cochabambas vatten och lades i händerna på det amerikanska företaget Bechtels dotterbolag Aguas del Tunari. Privatiseringen av vattnet slog hårt mot den fattiga befolkningen i staden. Priserna ökade med flera hundra procent och många hade till slut inte råd att köpa sitt dricksvatten. Vattnet blev både dyrare och svårare att tillgå efter privatiseringen, särskilt för den fattiga befolkningen.

-Dessutom ledde det till ett uppdämt underhållsbehov eftersom de privata, vinstdrivna företagen inte har brytt sig om att renovera och underhålla vattensystemet, berättar Oscar Olivera. Han var en av förgrundsgestalterna i folkets uppror mot företaget, och besökte Sverige i april 2007 för att berätta om det som hände i Cochabamba under vattenkriget.

Det var imponerande att höra vilken kraft folket i Cochabamba lyckades uppbringa mot företaget och myndigheterna. Tusentals människor deltog i demon-

strationerna. Oscar sj lv jagades av polis och hotades till och med till livet, men fortsatte ändå att mobilisera folket mot företaget. Och till slut, efter 5 m nadars intensiv kamp, lyckades man. Vattenlagen skrevs om och Bechtel tvingades lämna landet efter mindre än ett  r i Cochabamba. Människorna jublade och det lyckade upproret spred sig och gav mod till andra sociala rörelser som liksom de i Cochabamba kämpar för att behålla makten om vattnet, både i Bolivia och i andra länder.

- Bara genom att samla massorna till kamp kan man åstadkomma någon förändring, menar Oscar, som hyser en stark tilltro till social organisering och folklig makt.

Oscar  r fortsatt mycket kritisk till de privata vattenbolagen, som fortsätter att breda ut sig i Bolivia. Idag  r han talesman för "La coordinadora", en folkrörelse som bland annat arbetar mot privatiseringen av landets naturtillgångar. Han har nyligen också varit med och givit ut boken "Cochabamba: Water Rebellion in Bolivia", som beskriver vattenkriget i Cochabamba.

FIANs VANNSAKER I INDIA

1

JAI BHEEM NAGAR SLUMMEN

Jai Bheem Nagar er en slum i Meerut City like ved Delhi. I denne slummen bor det 10 000 mennesker som ikke har sikker tilgang på rent vann. Vannet som beboerne må drikke per idag, er sterkt forurenset, noe som resulterer i diaré og hudsykdommer blant innbyggerne. Kvinnene og barna er de mest utsatte, da det er de som har mest direkte kontakt med vann.

2

ENDA EN COCA-COLA FABRIKK

I Tirunelveli-distriktet i sør Tamil Nadu jobber man intenst for å stoppe etableringen av enda en Coca-Cola fabrikk. Hvis fabrikket etableres kommer det til å ha konsekvenser for flere jordbrukssamfunn som er avhengige av det vannet som Cola skal bruke i produksjon. I dette området dekker man ikke drikkevannsbehovet og vann til jordbruk per idag, så etableringen av en fabrikk vil innvirke på lokalbefolkningens rett til vann.

3

GRUVEDRIFT I ORISSA - RAYAGADA OG KORAPUT

I Rayagada- og Koraput-distriktene har FIAN jobbet intenst for bedre sikring av vann og andre naturressurser, samt å belyse konsekvensene gruvedrift har for urbefolkning og de jordløse i disse to distriktene.

4

T-SKJORTE BYEN TIRUPPUR

I Tiruppur bor det rundt 780 000 mennesker hvorav 200 000 jobber direkte eller indirekte for tekstilindustrien som farger byen. Med 800 fabrikker, er denne byen idag avhengig av å få vann fra områder rundt, da grunnvannet er forurenset og vannivået veldig lavt. Den lokale myndighetene har fått hjelp fra det private vannselskapet, Tiruppur Exporters Association (TEA) som sikrer vanntilførsel til både den vannintense industrien og til lokal befolkningen. Det viser seg imidlertid at industrien er første prioritet, og at det er en manglende helhetlig ressursfordeling.

5

MOT VANNPRIVATISERING AV TO ELVER

I Sonebhadra-distriktet i Uttar Pradesh er tilgang på grunnvann en stor mangelvare. Området er hardt rammet av gruveindustri, noe som tilsier at den eneste vannkilden er elvene i området. Dermed ble salget av de to elvene, Sone og Kanhar, i området veldig attraktivt, og mange private selskaper står i kø. Et vanlig utfall av vannprivatisering er at de fattigste ofte ikke har råd og blir derfor utelatt fra infrastrukturen som settes opp. (For mer informasjon, se boks om Blå oktober på neste side).

LAKSHADWEE

BREVAKSJON

FIAN Sverige
Tegelviksg 40
11641 Stockholm
www.fian-sverige.org

FIAN Norge
Storgata 11
0155 Oslo
www.fian.no

RIV UT!

INDIA: URFOLK TVANGSLYTTES I CHHATTISGARH

1500 Adivasi familier (urfolk) blir tvangsflyttet fra landområdene sine fordi det er planlagt å etablere et TATA stålanlegg i området ved Lohadiguda, Bastar, Chhattisgarh. Dette innebærer grovt brudd på Adivasiernes rett til mat – og sult og feilernæring for dem i fremtiden.

Bastar er et distrikt i Chhattisgarh i Nord-India der det fremdeles er store områder med naturlig skog. 75 % av distriktet er skog. Til tross for få nasjonalparker og viltreservat bor det mange ville dyr i disse skogsområdene. Myndighetene i Chhattisgarh fører en aktiv industrialiseringspolitikk for å få selskap til å investere i området. TATA Iron and Steel Company Ltd. (TISCO) er del av Tata Gruppen, et globalt selskap bestående av 96 selskap, som opererer i 54 land på 6 kontinenter. 4. juni 2005 ble et 'Memorandum of Understanding' (MoU) undertegnet av både Industry og Mineral Resources Departement i Chhattisgarh og TISCO om etablering av et stålanlegg i Bastar distriktet, nær byen Jagdalpur. MoUen har blitt holdt hemmelig i påvente av at TATA selskapet skal inngå avtale med statlige myndigheter for å sikre rettigheter og godkjenning som er lovet i MoU-dokumentet. Bastar står under særlig beskyttelse ved at det er blitt erklært et 'Scheduled area' ifølge Indias grunnlov. Til tross for dette har myndighetene i Chhattisgarh lovet Adivasiernes land til TATA for etablering av stålanlegget uten samtykke av Adivasiene, som utgjør mer enn 70 % av befolkningen. Anlegget krever 21,200 mål land, dette vil ramme 1500 familier i 10 landsbyer.

Kompensasjonen for landområdene er altfor lav. Videre vil kompensasjon kun bli gitt til personer som kan bevise at de eier jorda. Siden de fleste Adivasiene i Bastar forpakter små jordområder uten å ha skjøte på jorda kommer de ikke til å motta kompensasjon. De siste månedene har motstandere av prosjektet blitt møtt med økende statlig vold. Ifølge myndighetene vil anlegget føre med seg et stort antall arbeidsplasser og velstand for alle i området. MoUen derimot indikerer at et stort antall arbeidsplasser vil først bli skapt når anlegget er i full drift (2018). Andre industrianlegg i Chhattisgarh viser at arbeidsplassene sjelden blir fylt av lokalbefolkningen.

Staten India, og følgelig også staten Chhattisgarh, har ratifisert konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, og er derfor ifølge internasjonal lov forpliktet til å respektere og beskytte bøndernes rett til mat. Ved å ta bøndernes jord uten å foreta nødvendige grep for å sikre at deres rett til å brødfø seg selv blir ivaretatt på et bærekraftig vis bryter India og staten Chhattisgarh disse personenes rett til mat. Videre stadfester Indias grunnlov at landsbyrådet, ifølge Panchayati Raj systemet, har ansvar for å utvikle planer for økonomisk utvikling og sosial rettferd. Disse landsbyrådene ble ikke konsultert i prosessen rundt TATA stålanlegget.

Siste daot for brevaksjonen er 20. september.

Postlegg eller faks brevet til følgende adresser:

Adressat:

Dr. Raman Singh
Chief Minister of Chhattisgarh
Room No. 303
Mantralaya
D.K.S. Bhavan
Raipur (C.G.) 492 001

Fax: 011-91-771-2221306
cmc@nic.in

Kopi til :

Dr Manmohan Singh
Prime Minister of India
7, Race Course Road
New Delhi - 110 001

Fax +91-11-23016857, +91-11-23019545
manmohan@sansad.nic.in

Mrs. Sonia Gandhi
leader of UPA, governing coalition
10, Janpath
New Delhi 110011 India

Fax: 011-91-23014481, 23012656, 23018651
soniagandhi@sansad.nic.in

Dr.A.P.J.Abdul Kalam
The President of India
Rashtrapati Bhavan
New Delhi - 110 004

Fax +91-11-23017290, +91-11-23017824
presidentofindia@rb.nic.in

Vennligst gi FIAN Norge eller FIAN Sverige beskjed om eventuelle svar fra myndighetene.

Dr. Raman Singh
Chief Minister of Chhattisgarh
Room No. 303
Mantralaya
D.K.S. Bhavan
Raipur (C.G.) 492 001

Fax: 011-91-771-2221306
cmcg@nic.in

Honorable Chief Minister of Chhattisgarh,

Recently, I have heard the disturbing news that 1500 families face eviction from their protected tribal lands in the area of Lohadiguda, Bastar district. The affected villages are Dabapal, Dhuragaon, Bade, Paroda, Beliapal, Belar, Badanji, Takarguda, Sirisguda, Kumhali, Chindgaon and are all part of a scheduled tribal area. The land acquisition therefore violates constitutional rights of the tribals.

Your Government has signed a Memorandum of Understanding (MoU) with the TATA Iron and Steel Company about the construction of a steel plant in the area already in June 2005 but the local population has not officially been informed about the plans yet. In the past few months, opponents of the project had to face increasing state violence. Forced eviction from their lands and livelihood resources is a gross violation of the tribal populations' Human Right to Food.

As a state party to the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, India and therefore the state of Chhattisgarh, is duty-bound under international law to respect and protect the peasants' human right to adequate food.

As a person working internationally for the Human Right to Food, I would like to ask you to:

1. Respect the constitutional rights of the Adivasi communities and their land ownership rights guaranteed to them by the provisions of the Constitution of India and stop the forced evictions of the affected villagers and the destruction of the above-mentioned villages;
2. Publish the Memorandum of Understanding, inform all affected people in the area about the plans for the steel plant and make all action concerning the issue public and transparent.

Please keep me informed about any action you take in this matter.

Yours sincerely,

Porto

Dr. Raman Singh
Chief Minister of Chhattisgarh
Room No. 303
Mantralaya
D.K.S. Bhavan
Raipur (C.G.) 492 001
Fax: 011-91-771-2221306

Brett

JAMMU & KASHMIR

HIMACHAL PRADESH

PUNJAB

UTTARANCHAL

HARYANA

ARUNACHAL PRADESH

1

UTTAR PRADESH

SIKKIM

HAN

BIHAR

ASSAM

NAGALAND

5

JHARKHAND

MEGHALAYA

MANIPUR

MADHYA PRADESH

TRIPURA

MIZORAM

WEST BENGAL

CHATTISGARH

ORISSA

RASHTRA

ANDHRA PRADESH

RNATAKA

4

EP

2

TAMIL NADU

KERALA

ANDAMAN & NICOBAR

Hva sier loven om retten til vann?

Vann er nødvendig for å overleve, og tilgang til rent vann er nødvendig for en god helse. Kroppen trenger ca 3-5 liter vann om dagen for å bearbeide mat og ta til seg næring. Ifølge WHO (Verdens Helseorganisasjon) har ca. 1.1 milliarder mennesker ikke tilgang på vann, og 2.4 milliarder mennesker er uten mulighet til å ivareta sin personlige hygiene. Asia er i dag det kontinentet der flest mennesker ikke har tilgang til rent vann. Rundt 630 millioner mennesker og rundt regnet 2 milliarder mennesker har ikke tilgang til gode sanitære forhold (Human Development Report 2006).

Generell Kommentar nr 15 ble nedskrevet i 2002 og har vært viktig for anerkjennelsen av retten til vann. Den er en kommentar til Konvensjonen om økonomiske, sosiale og økonomiske rettigheters artikkel 11 (retten til et fullverdig liv) og artikkel 12 (retten til god helse). Denne kommentaren spesifiserer at vann er en menneskerettighet og kilden til et verdig liv. Det spesifiseres også at alle deler av samfunnet har lik rett, uavhengig av klasse eller kjønn. Retten til vann innebærer ikke bare drikkevann, men også vann til produksjon av mat og til hygiene og andre hverdagslige gjøremål. Vann skal bli sett på som et sosialt og kulturelt gode, ikke bare et økonomisk gode. Kommentaren snakker også om tilgjengelighet, kvalitet og tilgang med spesielt vekt på fysisk, økonomisk, ikke-diskriminering og informasjonstilgang som viktige aspekter. For mer informasjon kan du lese hele kommentaren på FN's hjemmeside, www.unhchr.ch

Blå Oktober arrangement - 3 til 6 oktober

Nå er tiden inne for å rette søkelyset på "Retten til vann". Det er viktig å få retten til vann inn på dagsorden en gang for alle. Derfor skal vi i år starte en kampanje som heter Blå Oktober. Målet for kampanjen er å få organisasjoner til å gå sammen og belyse flere ulike temaer rundt vann. Slik skal vi vise Norge at vi står sammen om den mest grunnleggende og livsnødvendige naturressursen VANN. Som samlet gruppe tar vi også del i den internasjonale kampanjen Blue October, hvor det i fjor deltok 26 land og hvor over 100 organisasjoner er samlet i år. (Se www.blueoctobercampaign.org)

I FIAN skal vi rette søkelyset på salg av to elver i Sonebhadra distriktet i Nord-India. Sone- og Kanharelvne er lagt ut for salg. Det er stor vannmangel i distriktet og disse elvene er de eneste sikre kildene til vann. Det er mye profitt å hente her, og derfor attraktivt for private interesser. Et vanlig utfall av privatisering er ujevn fordeling av ressursen mellom rike og fattige. Skyhøye priser ekskluderer de fattigste og det er lite profitt å hente i områder preget av fattigdom. Et klart brudd på retten til vann, og FIAN har jobbet med saken siden 2005.

Følg med på vår hjemmeside for mer informasjon om Blå Oktober arrangementet.

RENT MJÖL

— en kampanj för rättvisa handelsvillkor

Av Annelie Andersson, FIAN Sverige

På Böndernas internationella kampdag den 17 april lanserades FIANS och UBVs¹ kampanj *Rent mjöl*. Det övergripande temat för kampanjen är EU:s jordbruks- och handelspolitik och dess konsekvenser för småbönders, lantarbetares och ursprungsfolks rätt till försörjning i Latinamerika. Kampanjen löper över tre år och varje år har den ett särskilt fokus. I år inriktas den på EU:s jordbruks- och handelspolitik, framför allt på de associeringsavtal som EU just nu förhandlar fram med länder i Centralamerika och den andinska regionen. I mitten av oktober i år kommer en rapport om detta att lanseras.

Vid lanseringen den 17 april medverkade två besökare från samarbetsorganisationer i Latinamerika, som berättade om hur EU:s jordbruks- och handelspolitik slår hårt mot småbönder och lantarbetare i regionen. Alicia Muñoz från kvinnoorganisationen ANAMURI i Chile berättade om de svåra förhållandena för kvinnor som arbetar inom exportjordbruket, Chiles tredje största industri. En kvinna inom fruktindustrin måste arbeta 120 år för att få en rimlig pension.

- När man som svensk köper ett äpple eller en flaska vin måste man tänka på att det finns ett mänskligt ansikte bakom – en hårt arbetande och lidande kvinna, sade Alicia.

Enligt Johanna Mayorga, från bonderörelsen FENOCIN i Ecuador, har politiken som dikteras i nord tvingat ecuadorianska bönder än djupare ned i fattigdom. Förutom föroreningar av floder och jord innebär det industriella exportjordbruket också privatiseringar, vilket får katastrofala följder för småbönderna.

- För bönder är floden källa till liv. Den är transport, den är mat. När de privatiserar vattnet fråntar de oss rätten att leva. Hon uppmanade publiken att ansluta sig till FIANS och UBVs kampanj för att alliera sig med bonderörelsen i Latinamerika.

Genom kampanjen *Rent mjöl* vill vi sprida information och skapa opinion kring frågor som rör rätten till försörjning i Latinamerika kopplat till de europeiska ländernas ansvar. För mer information om kampanjen och för att ställa dig bakom krav på rättvisa handelsvillkor — se www.rentmjol.nu

¹ I kampanjen samarbetar FIAN Sverige med UBV/ Latinamerika, som är en solidaritetsorganisation som tillsammans med latinamerikanska folkrörelser arbetar för en rättvis världssordning. www.ubv.se

FACE IT — ACT NOW!

En europeisk kampanj för rätten till mat!

Av Lina Andéer, Kansliansvarig i FIAN Sverige

I oktober 2007 kommer FIAN att lansera en europeisk kampanj under parollen *Face It – Act Now*. Kampanjens syfte är framför allt att sprida kunskap om rätten till försörjning och orsaker till kronisk hunger. Vi vill göra människor medvetna om att hunger inte till största del orsakas av naturkatastrofer och krig, utan av brist på resurser och försörjningsmöjligheter för de mest utsatta grupperna i samhället. Kränkningar av människors rätt till försörjning hindrar människor från att försörja sig i värdighet och gör att människor svälter, trots att detta många gånger skulle kunna stoppas. Inom kampanjen *Face It – Act Now* kommer vi att särskilt lyfta fram ett antal fall av kränkningar av rätten till försörjning i länder i Afrika, Asien och Latinamerika. Vi kommer att mobilisera krafter för att stödja människor i deras kamp mot hunger och trycka på beslutsfattare för att de

ska ta sitt ansvar för att stoppa den utbredda hungern i världen.

Förutom att försöka synliggöra kränkningar av rätten till försörjning, genom brevaktioner, seminarier och mediauppmärksamhet, kommer vi också att satsa mycket utbildningar för FIAN-aktivister och mobilisera medlemmar att delta i kampanjens aktiviteter på gator och torg runt om i Europa.

Ge ditt ansikte till *Face It – Act Now!*

I oktober, då kampanjen lanseras, kommer det även att finnas en kampanjhemsida. Där ska man kunna skriva under brevaktioner och ett manifest samt ladda upp en bild på sig själv för att stödja kampanjen.

ETANOL — INTE SÅ HÅ

Kan bibränslen vara en lösning på klimat-förändringarna? Detta är en het diskussion just nu men debatten har hittills varit ensidig. Den tar till exempel inte upp att bibränsle också kan utgöra ett hot mot matproduktionen och en hållbar social utveckling i de länder där det produceras.

Av: Elizabeth C. Luning, praktikant FIAN-Sverige

Etanol är ett bibränsle som står högt i kurs i Sverige idag. 75 % av importen av etanol kommer från Brasilien, det land som producerar mest etanol i hela världen. Enligt MST (Movimento Sem Terra), organisationen för jordlösa bönder i Brasilien, bidrar bibränslesektorn i landet till att ursprungsbefolkningar tvångsflyttas, att slavliknande arbetsförhållanden upprätthålls eller till och med försämras och att löften om jordreformer som skall gynna människor utan land dras tillbaka eller blir verkninglösa¹.

syftade till att utöka etanolproduktionen i Brasilien har lett till en ytterligare utökning av storgodsägarnas markarealer. Konsekvensen av detta blir att det blir än svårare för småbönder att överleva då marken koncentreras till några få och då man inte längre kan konkurrera med de stora gårdarna.

Organisationer av småbönder och jordlösa, såsom MST (Movimento Sem Terra) har bland annat rapporterat att mark som de blivit lovade för att kunna odla på istället används till bibränsleodlingar. De hänvisar också till de svåra förhållandena för arbetarna på sockerplantagen. Sockerarbetarna lever ofta i slavliknande arbetsförhållanden och deras situation har de senaste åren försämrats i takt med den ökade efterfrågan på etanol. För tio år sedan var varje arbetare tvungen att skörda 4,5 ton sockerrör för att få ut sin dagslön. Idag måste de hugga ner upp till 20 ton per dag. Utvecklingen får också konsekvenser för arbetarnas hälsa och många har dött av ren utmattning. Kvinnliga arbetare

Foto: Salgado

Sockerörssodlingar, som är grunden för Brasiliens etanolproduktion, ägs till största del av storgodsägare. Den ökade efterfrågan på etanol, framför allt från länder i Europa och USA, tillsammans med de två landsomfattande programmen Alkoholprogrammet "NAP" från 1970-talet och "Pro-Alcohol" år 2004 som båda

har det ännu svårare än männen eftersom de oftast har lägre löner och ibland ges direkt deras lön till mannen i familjen. Barn och ungdomsarbete är ytterligare ett problem som är vanligt förekommande på plantagen runt om i hela Latinamerika.

ALLBART SOM VI TROR?

Arbetsgivare har också direkta strategier för att förhindra facklig organisering bland arbetarna. Ofta blir de anställda tvångsflyttade från plantage i södra Brasilien till norra och tvärtom för att förhindra att de får närmre kontakt med varandra. Arbetare blir också "värvade" av så kallade "gatos" (mellanhandlare) till plantage som ligger långt från deras hem och familjer, för att bidra till att de isoleras och inte ska ha lika lätt att organisera sig. Problemet är dock svårt att komma åt. Det är svårt att ens kartlägga hur många människor faktiskt arbetar på plantagen eftersom officiella arbetskontrakt inte existerar.

I takt med att urskogen huggs ner för att utöka plantage till bibränsleodlingar, hotas också ursprungsbefolkningens existens. De tvingas fly eller blir tvångsflyttade och deras traditionella territorier beslagtagas för etanol eller biodieselproduktion vilket i sin tur hotar deras kulturer, språk och identitet.

Forskning visar redan nu att produktionen av etanol påverkar matpriserna runt om i världen. Ledande jordbruksekonomer menar att prisökningen på livsmedel kommer att leda till ökad fattigdom och hunger². Det skulle innebära en ökning från dagens 854 miljoner människor som lever i hungersnöd till 1,2 miljarder år 2025. Detta vore naturligtvis en tragedi som skulle motsäga allt vad världssamfundet kommit överens om inom Millenniemålen, där man föresatt sig att halvera hungern fram till år 2015.

Sverige och EU har ännu större förhoppningar på etanol och andra biobränslen för framtiden. År 2004 bestod 1,3 % av den totala energianvändningen i den svenska transportsektorn av etanolbränsle. EU har i år gemensamt beslutat att 10 % av transportsektorns energi ska bestå av biobränslen år 2010. Sverige kommer, tillsammans med andra EU-länder att öka efterfrågan på etanol och biodiesel avsevärt och kommer genom det vara direkt ansvariga för de sociala följderna i Brasilien. Lösningen är kanske inte att upphöra med etanolproduktionen eller att sluta leta efter nya lösningar för mer miljövänligt bränsle. Men man bör i alla fall försöka utvärdera hur etanol och annan biobränsleproduktion kan bli hållbar på lång sikt. Det finns förslag som kommer direkt från de människor som påverkas, t ex från MST och den globala bonderörelsen Via Campesina om hur etanolproduktionen kan tillmötesgå allas behov. Deras argument är att prioritera mat före bränsleproduktion, kombinera bränslegrödor med andra grödor som minskar storgodsägandet och att främja delaktighet inom alla produktionskedor. Så är en hållbar etanolproduktion möjlig, menar Via Campesina och MST. FAO, FN:s jordbruks och livsmedelsorganisation, kom fram till liknande slutsatser i ett möte i Rom i april i år. De satte också fokus på småjordbrukare och en kombination av bioenergiodlingar och matgrödor.

Diskussionen om biobränslen bör fortsätta men måste börja fokusera på social hållbarhet. Vi i Sverige, EU och Norden får inte tro att vi har hittat lösningen genom att än en gång bygga vår välgång på syds undergång. Alla konfronteras med klimatförändringarna som sker och vi måste hitta en lösning, men inte genom att utöka problemen kring hungern och mänsklig exploatering.

¹ Er det mulig å vise til hvor denne informasjonen kommer fra??

² Runge, C. Ford och Senauer, Benjamin. "How Biofuels Could Starve the Poor." Foreign Affairs maj/juni 2006.

Nordens enda specialtidsskrift för dig som vill hänga med i latinamerikansk politik, ekonomi, kultur m m.

Prenumerera på LATINAMERIKA!

En bättre värld 2015?
REPORTAGE: SVARTA NEJLIKAN
EXTRA BILAGA: MATSÜVERÄNTET

Fyra 84-sidiga nummer om året för 250 kr
Stud/arbetslös 185 kr

Beställ prenumeration el gratis provnummer på la@ubv.se
Skriv "Fian" på ämnesraden.

NÆRMERE RETTEN TIL MAT

Av: Prakriti Kashyap, Basudha Gurung (ODC) og Sabine Pabst (FIAN International).

SULT I NEPAL

Nepal regnes blant verdens minst utviklede land (MUL). I United Nations Human Development Report 2006 er Nepal nummer 138 av 177 land. Rundt 6 millioner mennesker, dvs 23% av Nepals befolkning, er underernært, og halvparten av barn under fem år lider av feilernæring (FAO 2006). Ifølge data fra World Food Programme's Vulnerability Mapping Unit (WFP VAM, 2002), er det matmangel i 44 av 75 distrikt.

Jordbruk representerer den største sektoren i Nepals økonomi. Og bidrar med 82% av eksporten (nasjonal statistikk 2001) samt er primærkilde til levebrød for mer enn 80% av alle arbeidende voksne.

Uberørbarhet, kjønnsbasert diskriminering og kastediskriminering er utbredt over hele Nepal.

I en slik jordbruksbasert økonomi er land av avgjørende betydning. Det representerer makt, prestisje og rikdom, men fordelingen er svært ujevn. The Human Development Report 2004 viser at de øverste 5% av befolkningen eier nesten 37% av det totale landområdet, mens 47% eier 15% med en gjennomsnittsstørrelse på mindre enn 0.5 hektar (CSRC 2006).

Matsårbarhet

I et land med selvbergingsjordbruk, lav økonomisk produktivitet og mangel på vanlig arbeids/levebrød muligheter; er matsikkerhet ikke et isolert fenomen. Hindringene for realisering av retten til mat omfatter:

- Diskriminering og sosial ekskludering.
- Manglende og usikker tilgang på jord og andre produktive ressurser, jordløshet og fordrivelser.
- Diskriminerende praksis ved tilgang på tradisjonelle naturressurser som skog og fiskeområder.
- Mangel på forpliktelse fra regjeringens side til å implementere passende tiltak/retningslinjer og prosjekt for å bekjempe mangel på matsikkerhet.

TYPEN BRUDD PÅ RETTEN TIL MAT OG VANN

I Nepal finnes det flere grupper i befolkningen, hovedsakelig på landsbygda, men også noen i byområder, som ikke har tilgang på tilstrekkelig mat. Regjeringen i Nepal oppfyller ikke de forplik-

telsene de har ifølge FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK-konvensjonen), slik det vises i eksemplene nedenfor.

1. Gjeldsslaveri - Haliya

Kamaiya, Haliya og Haruwa/Charuwa er de vanligste formene for gjeldsslaveri eller slavearbeid som forekommer i Nepal. Gruppene som rammes av disse skikkene er hovedsakelig fra lave sosio-økonomiske lag av samfunnet, ofte lavkaste, jordløse og marginaliserte. Uberørbarhet, kjønnsbasert diskriminering og kastediskriminering er utbredt over hele Nepal. En av de verste formene for kastediskriminering i området er Haliya-systemet som blir praktisert i utbredt grad i flere av regionene lengst vest inkludert Dadeldhura Dadeldhura. Ifølge Haliya-systemet må en lavkaste person arbeide som plogman (haliya) for en godseier av høyere kaste for å betale renter på lånet han har tatt opp hos godseieren.

Systemet innebærer en bundet relasjon der hele familien til låntakeren må jobbe for kreditoren inntil gjelden er betalt. I virkeligheten er det nærmest umulig å nedbetale gjelden fordi låntakerne ikke har inntekt, og de mister retten til å arbeide for andre når de først har satt seg i gjeld hos en kreditor. Dersom en person dør uten å ha nedbetalt lånet, arves gjelden av neste generasjon. Ordet haliya referer til den mannlige personen, stort sett låntakeren, som pløyer jorda. Men systemet omfatter hele familien. Alle jobber for godseieren som husets tjenere. For arbeidet sitt mottar de en symbolsk lønn, hovedsakelig i naturalytelser.

Brudd på menneskerettighetsforpliktelser

Regjeringen i Nepal erklærte Kamaiya-systemet for ulovlig i 2001. På bakgrunn av dette gikk syv familier

Foto: Mohan Dhanotharan

I NEPAL

i Khanpada lokalsamfunn til sak mot Haliya-systemet ved hjelp av en lokal velferdsorganisasjon. 4. august 2004 meklet District Administration Office frem en avtale mellom haliyaene og godseierne. De ble enige om å avskaffe Haliya-systemet ved å ødelegge alle gjeldsbrev og å slette lånene.

Til tross for denne avtalen har godseierne nektet de syv familiene å arbeide på jorda og sørger ikke for jobber til dem. De blir også nektet å benytte kommunalt land til gressing for dyra og å samle ved. Uten tilgang på kreditt, som tidligere ble sørget for av godseierne, kan de nå ikke kjøpe råvarer til å lage kurver. Dersom de skal finne arbeid må de gå en time til neste by.

Haliyaenes situasjon er et klart brudd på forpliktelsen til å beskytte og oppfylle retten til mat i dette lokalsamfunnet. Staten Nepal har ikke beskyttet de frigitte haliyaene mot godseiernes innflytelse over bruksrett til kommunalt land, som er en viktig del av retten til mat (gress til dyr og ved for matlaging). Videre har staten også brutt forpliktelsen til å oppfylle retten til mat. De frigitte haliyaene har behov for levebrød (arbeid, jord, eller et fungerende velferdssystem), som hittil ikke er gitt dem av staten.

2. Kasteløse nektes tilgang til vann i Hariharpur VDC, Dhanusha Distriktet

24 Domer i Hariharpur blir nektet tilgang til alle de 17 offentlig drikkevannskildene i landsbyen og kan derfor ikke få tak i drikkevann til seg selv. Dom anses som den laveste av lavkastegruppene i Terai (lavlandsområder i Nepal). Derfor er de den mest diskriminerte gruppen med tanke på å kunne være i kontakt med andre. De har ikke lov til å være nær personer fra en annen kaste, kan ikke gå inn på hotell, restauranter og templer. Det er også forbudt for dem å røre ved brønner og andre vannkilder. Den ekstreme graden av ikke-berøring for Domer stammer fra yrket de tradisjonelt innehar. De tar hånd om døde dyr, spiser restemat og bruker ved fra kremeringer.

På grunn av uberørbarheten til Domer, er de avhengige av velviljen til personer av høyere kaste til å pumpe opp drikkevann for dem. Til gjengjeld må Domene vise taknemlighet i form av gjenytelser enten med et håndlaget verktøy eller med penger. Denne praksisen bryter ikke bare retten til vann, men også retten til mat siden de forblir avhengige av andres velvilje for å få

vann til å tilberede mat. Denne situasjonen innebærer et alvorlig brudd på retten til vann, og i tillegg har det betydning for gjensidig avhengige menneskerettigheter som retten til mat og retten til helse.

Denne saken er et eksempel på rotfestet kastediskriminering i Nepal. I dette tilfellet har staten Nepal ikke beskyttet retten til vann for hele sin befolkning. Nepal har som stat sluttet seg til ØSK-konvensjonen, men har ikke møtt kravet om å sikre ikke-diskriminerende tilgang til vann for hvert enkelt individ, og beskytte retten til vann mot en tredjeperson, de såkalte høykaste personene i lokalsamfunnet. Domer frykter fortsatt trakassering og vold når de forsøker å få tilgang til vann. I dette tilfellet har både retten til ikke-diskriminering og retten til vann blitt brutt på bakgrunn av deres kastestatus, noe som ifølge Nepals grunnlov er ulovlig.

REALISERING AV RETTEN TIL MAT I NEPAL

Den midlertidige grunnloven i Nepal 2007 har inkludert "Matsuverenitet" som en grunnleggende rett på linje med retten til utdanning, helsetilbud og arbeid, og retten til adekvat mat i henhold til "the State's directive principles". Befolkningen generelt og myndighetene forstår retten til mat som statens forpliktelse til å brødfø hver innbygger; heller enn å legge til rette for at befolkningen kan brødfø seg selv.

Myndighetene i Nepal må utvikle og implementere en nasjonal matsikkerhets-politikk, strategi og program for å utrydde sult og sørge for at befolkningen kan brødfø seg selv. Koordinering mellom regioner og distrikt, så vel som statlige etater, eksterne utviklingspartnere og organisasjoner fra det sivile samfunn er nødvendig for kollektivt å jobbe mot realisering av retten til mat i Nepal.

REGNDANS

Novelle av Lillian Eriksen, FIAN Norge

– Mamma det regner!

Sima løper rundt det lille huset og inn for å hente bøtter og spann som hun skal fange regnvannet med. Mamma hjelper også til. De blir våte i håret. Mamma smiler, tar hendene til Sima og snurrer henne rundt. Det er lenge siden det regnet sånn som i dag og det er altfor lenge siden mamma snurret henne rundt.

– I dag kan du drikke så mye du bare vil!

Mamma rekker gledesstrålende en kopp til henne. Hun tar i mot, men drikker ikke.

– Først vil jeg gi en kopp til Linu.

Hun går med raske skritt bort til naboet. Inne er det mørkt. Lukten av sykdom stikker i nesa.

– Linu, er du der? Jeg har med vann til deg. Det regner ute.

– Åh, du velsignede barn. Takk skal du ha.

Linu rekker en avmagret arm ut mot koppen og drikker alt vannet i et par slurker. Så løper Sima ut igjen, men bare for å oppdage at regnet og regndansen allerede har tatt slutt. Sakte går hun inn til mamma som har fått tilbake det bekymrede ansiktsdraget.

– Du må nok hente vann før skolen i morgen likevel, Sima.

– Skal jeg hente fra gratisbrønnen eller betalingsbrønnen, da?

– Vi får se om pappa har penger, men nå må du legge deg. Du skal tidlig opp i morgen.

Sima nikker og kryper til sengs. Åh, som hun ønsker å slippe det salte og gjørmete vannet fra gratisbrønnen! Når hun våkner ser hun med glede at pappa har lagt to mynter ved siden av madrassen. Hun putter dem i lomma, griper en turkis vannkanne i hver hånd og legger av gårde med lette skritt. Morgenen er kjølig. Kroppen kjennes lett. Det er deilig å gå og hun stopper ikke før hun ser betalingsbrønnen.

– Vi vil ikke betale for dette vannet, hører hun en forarget mannestemme si.

– Vi har ikke så mye penger. Hvorfor har dere satt opp prisene? Det er jo bare to uker siden sist. Vil dere vi skal tørste i hjel? Hva slags mennesker er dere egentlig?

Sima blir først stående på trygg avstand. Men hva er dette med at de har satt opp prisene igjen? Hun går litt nærmere og leser de nye prisene på plakaten. Åh nei, nå har hun bare råd til litt over en kanne. Det betyr at de må drikke det skitne gratisvannet og hva med Linu da? Hun er på gråten. Pengene i lomma kjennes så lette, men hun vet at pappa har jobbet hardt for de to myntene.

Plutselig skvetter hun til for den sinte stemmen roper igjen:

– Du vet hva som er gjort med kjærringer som deg andre steder?

Mannen har en kjepp i handa. Damen som eier brønnen rygger bakover.

– Men jeg har betalt for rettingene og avgiftene har gått opp. Det er jo dette jeg lever av, sier damen for å forsvare seg.

Mannen med kjeppen kommer nærmere. Damen har ikke noe valg. Hun gjør tegn til at mennene kan forsyne seg gratis fra brønnen. Mannen legger fornøyd ned kjeppen og går til brønnen med kannene. I det samme hører Sima en bil komme i full fart. Hun snur seg. Ut av bilen hopper fire store menn. Vannmafiaen! De har våpen. Mennene ved brønnen ser forskrekket mot bilen, tar fatt i vannkannene og løper av gårde. Samtidig kommer vannmafiaen mot henne. Et øyeblikk er hun redd de skal løpe henne over ende. Hun blir stående stiv som en pinne med de to vannkannene på hver side av seg. Hun er så redd at hun tror hun skal besvime. Mafiamennene legger ikke merke til henne og løper rett forbi mens de skyter i luften. Hun snur seg mot brønnen for å se hvor de andre mennene har blitt av. Bare ingen kommer til skade! Heldigvis kom-

mer mafiamennene litt for sent frem til brønnen! De andre mennene har allerede forsvunnet inn i skogen. Mafiamennene går litt rundt brønnen og skyter et par skudd til i lufta som for å skremme noen fra å komme tilbake. Deretter går de til damen med brønnvannet som gir mafiamennene penger. Etterpå går de tilbake til bilen som forsvinner i en røyksky, akkurat like fort som de kom.

I det samme kjenner Sima noen berøre henne lett på armen.

– Skal du kjøpe vann, Sima?

Det er venninnen Sarah fra skolen. Sarah ser ivrig på henne.

– Hvis du kan holde på en hemmelighet skal jeg vise deg noe. Jeg har funnet en vannkilde som ingen vet om ikke så langt herfra.

Hun hvisker det inn i øret hennes.

Sima ser forbauset på henne.

– Det er sikkert noen som eier den?

– Nei jeg tror ikke det. Kom da!

De går bortover mot det gamle falleferdige huset ute på jordet. Ikke langt derifra men skjult bak en knaus kan hun se at jorda er fuktig. Sima setter seg på huk og begynner å grave med begge hender. Det blir fuktigere jo lenger ned hun kommer.

Hvor kommer vannet fra? Hun ser spørrende på Sarah.

– Jeg tror det må være et vannrør som har gått lekk eller noe. Kan ikke faren din lage en "spagettiforbindelse", han som arbeider med å legge vannrør?

– Det vet jeg ikke. Kom, vi må skynde oss til skolen. Jeg forteller pappa om vannet når han kommer hjem.

Ved middagen den kvelden tar hun mot til seg og spør:

– Pappa, hvorfor må vi betale for vannet?

Han stryker henne lett over kinnet.

– Myndighetene har solgt vannrettighetene, jenta mi. Egentlig skal vi få vannet hjem til oss, men fordi ut-

byggingen har kommet så kort, må vi kjøpe vannet fra brønneierne.

– Ville vi hatt råd til å få vannet hjem til oss hvis det var lagt i rør da?

– Tja, det vet jeg ikke helt.

– Pappa. Hvis vi finner en vannkilde som ingen vet om, kan vi tappe vann fra den da?

Faren ser nysgjerrig på henne.

– Har du noe spesielt i tankene?

– Sarah viste meg et sted vi kan lage spagettiforbindelse fra. Det er ved den gamle forlatte gården ute på jordet. Sarah fant det fordi vannrøret hadde sprunget lekk.

– Jeg vet ikke Sima. Vannmafiaen slår hardt ned på sånt, vet du. Men det kan hende at flere vil være med

Vannmafiaen slår hardt ned på sånt, vet du.

på å lage en forbindelse og da står vi sterkere.

Etter middagen legger Sima seg, men før hun sovner hører hun at faren går ut igjen. Neste morgen sier moren ingenting, men hun merker at hun tenker på noe. Flere dager går, men en kveld setter faren seg ned ved siden av henne.

– Nå har vi ordnet en spagettiforbindelse som gjør at vi kan tappe nesten så mye vann vi ønsker. Vil du være med og se?

Når det har blitt mørkt går de med hver sin kanne til den gamle gården. Sima er stolt over å få være med pappa. Det er ikke så ofte de har tid til å gjøre noe sammen. Når de nærmer seg holder de seg i skogkanten. Plutselig stanser faren.

– Vannslangen er rett her borte. Nå må vi være ekstra forsiktige.

De lister seg frem. Skogen er stor og mørk, øynene blir trette. Plutselig hører hun lavmælte stemmer. Det er noen rett fremfor dem. Vaktstomt stanser hun og tar faren i hånda. Men han bare trykker den beroligende.

– Det er bare Sarah og faren hennes. Vi avtalte å møtes her.

Fedrene håndhilser. Pappaen til Sarah kremter.

– Forhåpentligvis får vi beholde denne kilden en stund!

Sima og Sarah drikker vann fra slangen før de fyller kannene, setter en klype på slangen og graver den ned. Over jorda legger de en rund stein sånn at de skal finne igjen stedet. På veien hjemover bærer fedrene vannkannene mens jentene

holder hverandre stolte i hendene. Hjemme igjen setter hun den ene vannkanna utenfor døra til Linu. Hun håper så veldig at vannet skal gjøre ham bedre!

Helt segneferdig legger hun seg klar for å sove lenge, men hissige stemmer vekker henne neste morgen.

– Beviset står jo her. Vi har testet vannet og vi vet at han ikke har betalt for det. Enten blar noen opp penger, eller så vil denne mannen aldri gå på sine skrøpelige ben mer.

Det må være vannmafiaen! Med bankende hjerte lister hun seg bort til døra som hun åpner på gløtt. Der ser hun de fire bevæpnede mennene

fra i går. To av dem har Linu hengende mellom seg. Den ene har en kjepp som han holder truende bak ryggen til Linu. Linu ser redd ut. Åh nei, hva er det hun har gjort? Faren hennes står noen meter unna og ser bister ut.

– Vi har ikke penger nå, men vi kan skaffe dem til i morgen, hører hun ham si.

Mennene gir Linu et slag med stokken over ryggen.

– Vi kommer igjen og da er det best at pengene er på plass!

Linu faller sammen som en sekk på bakken når de slipper ham. Hun løper ut for å hjelpe, men faren er der før henne, løfter ham opp og bærer Linu inn i stua. Hun blir sittende på dørterskelen og tvinne gresstrå. Hun kjenner et voksende sinne. Hvordan kan noen kreve penger for vannet som tidligere var gratis? Hun hører mamma og pappa snakke lavmælt inne på kjøkkenet.

– Møtet blir i morgen, hører hun faren si. Jeg har allerede vært i kontakt med lokale myndigheter som har lovet å være tilstede. Det virker som de støtter oss.

– Jeg vil ikke at det skal skje dere noe, morens stemme skjelver litt. Vi husker jo begge hvordan det gikk sist noen organiserte seg!

– Vi har ikke noe valg! Vi må gjøre dette både for oss selv og for de som selv ikke klarer å si i fra.

Moren er nok enig med faren for Sima kan ikke høre flere innvendinger.

Neste dag får ikke Sima være med på møtet, men hun og Sarah har klatret opp i et tre like ved. Derfra har de god utsikt uten å selv bli sett. På møteplassen er det satt frem mange stoler og pappa har fått låne et høytaleranlegg. Sima er stolt. Pappaens hennes skal gjøre noe stort og viktig. Stoltheten stiger etter hvert som det kommer flere mennesker til plassen. Nå sitter det folk i alle stolene og faren tar mikrofonen.

– Kjære venner. Jeg tror de fleste er interessert i å finne en løsning på vannproblemet. Det er uholdbart å betale så mye for vannet vi selv henter. Det er galt at noen beriker seg på vannet som før tilhørte alle. Vi må kreve av de lokale myndighetene at vi får vannet gratis inntil vi får vannet hjem. Det er jo tjenesten vi betaler for og ikke vannet. Derfor ber jeg dere om å skrive under på denne appellen før vi samlet går til myndighetene og overrekker underskriftene.

Faren legger en penn og underskriftsarket på et bord. Det tar litt

tid før den første personen kommer for å skrive under. Sima venter spent. Tenk om de ikke er enige i det pappa nettopp sa! Men så reiser den første seg, så den andre. Resten følger etter og snart er det bare noen få som ikke har stilt seg i køen.

I det samme hører Sima duren av en bil. Hun vet godt hvem det er. Hun griper hånda til Sarah som også ser redd ut. Bilen etterlater seg en støvsky som blåser mot møteplassen. De fire mafiameennene hopper ut og avfyrer skremmeskudd mot himmelen. Folk viker fra køen, men blir værende.

– Hva er det som foregår her? Er det du som er ansvarlig for dette? Jeg trodde vi snakket tydelig nok til deg i går!

Mannen stikker geværmunningen under haka til pappa.

– Ja det er meg, men nå tror jeg dere bør trekke dere tilbake for vi er nemlig i flertall her! Pappas stemme dirrer av harme. Han snakker fremdeles i mikrofonen.

Sima hører geværmannen le. Han pirker borti halsen til pappa med geværet. Pappa tar et par skritt tilbake. Men se. Der kommer en mann frem til pappa og geværmannen. Uredd tar mannen mikrofonen. Geværmannen som blir stående forfjamset senker geværet.

– Jeg representerer myndighetene, hører Sima mannen si. Jeg vil meddele at dere har krav på gratis vann inntil dere får vannforsyning hjem. Jeg vil be dere fullføre underskriftskampanjen slik at vi får fortløpende i saken. Og dere... Han ser på geværmannen som også kjenner igjen mannen fra myndighetene. For deres egen del er det best at dere holder dere unna. Vi vet hvem dere er og dersom dere lager mer bråk får dere trøbbel med politiet. Vi kommer til å sette opp vakter ved et par av brønnene noen timer hver dag sånn at det blir trygt å hente vann.

Sima kjenner brystet svulme av glede. Hun og Sarah klatrer ned fra treet, tar hverandre i hendene og danser en slags regndans rundt og rundt til de blir helt svimle.

TIL GUD TILHØRER BÅDE ØSTEN OG VESTEN

Orhan Pamuk: *Mitt navn er Karmosin.*

Av Lillian Eriksen, FIAN Norge

Noen av mine beste leseropplevelser har jeg kjempet litt for å få. Belønningen har imidlertid vært stor. Mitt navn er Karmosin er en sånn bok: Den var tung å komme i gang med, men har gitt meg et utvidet perspektiv og en flott leseropplevelse.

Mitt navn er Karmosin er verdenslitteratur på sitt beste. Boken har i følge flere anmeldere "alt" som skal til for å fange leserens interesse; mord, kjærlighet, personlige, historiske og politiske konflikter, samt gode og levende skildringer av miljøet i Istanbul på slutten av 1500-tallet. Boka tar oss med inn i Istanbuls trange bakgater, på kafeer, det ærgjerrige og kanskje noe dekadente miniatyrmiljøet og inn i omsorgsfulle hjem. Pamuks fortellerteknikk er fascinerende. Samtlige kapitler er jeg- fortellinger og foruten delaktige personer får også mer uvanlige fortellerstemmer som en hund, et tre, en hest, døden og fargen karmosin komme til orde.

Handlingen er lagt til Istanbuls miniatyrtegnermiljø hvor det i 1591 begås et mord. Udåden viser seg å ha rot i religiøse og politiske spenninger mellom øst og vest, noe som kommer til uttrykk i tegnekunsten. I Istanbul har sultanen bestilt et miniatyrverk som krysser grenser for hva som er tillatt innen Islam, nemlig den venetianske innføringen av perspektivet og dermed individualisering av objektene. Fundamentalistene innen islam hevder at denne måten å tegne på er styrt av selveste djevelen, mens modernistene lar seg imponere og fascinere av den nye tegnemåten.

På mange måter er konfliktene og problemstillingene Pamuk tar opp aktuelle også i dag. Istanbul er en by i spenningen mellom øst og vest. Urban ungdom søker mot EU. Forfattere, journalister og aktivister drepes for sine politiske og religiøse synspunkter. Tyrkia er gjentatte ganger kritisert for brudd på menneskerettighetene. Det kan synes som om Pamuks bakenforliggende agenda er å skape forståelse for båndene mellom øst og å overskride konflikter når han siterer fra Koranen: "Til Gud tilhører både Østen og Vesten".

FIAN ANBEFALER DOKUMENTARFILM

Erwin Wagenhofer: *We feed the world, 2005*

Av: John B. Falwell, FIAN Filmklubb

Dette er en interessant film om maten vi spiser, og hvordan produksjonen av den stadig blir mer globalisert. Den tar også opp hvor stor makt noen ganske få store, internasjonale selskaper har over maten vi spiser.

Regissøren tar oss med på en reise som avdekker hvor maten vi spiser kommer fra, og hvordan den har blitt produsert. Reisen tar oss med fra Østerrike til Frankrike, Spania, Romania, Sveits, Brasil og tilbake til Østerrike igjen.

Den moderne verdens matproduksjon har blitt mer og mer globalisert og effektiv, men dette har ikke bare vært av det gode. Vi får se hvordan globalisering kan gi lavere priser, men også mindre velstand og mere sult i fattige deler av verden. Vi får også se hvordan produksjon av mat har blitt en meget strømlinjeformet industri som fører til at maten både blir av dårligere kvalitet og mindre sunn å spise for oss forbrukere. Filmen kommer også inn på problematikken rundt genmodifiserte frø og planter.

Kanskje spesielt for FIANS medlemmer er det artig at FN's spesialrapportør for retten til mat, Jean Ziegler, kommer med flere kommentarer i filmen, og setter det hele i sammenheng og i kontrast til de millioner av mennesker som sulter i verden.

Jeg ser nå med helt andre øyne på de fine pakkene med tomater fra Spania som ligger i butikken, og tenker ikke like mye på koselige bondegårder når jeg ser en kylling ligge i plastikken sin. Selv fisken vi spiser burde vi egentlig begynne å fiske selv, eller kjøpe rett fra båt eller små, lokale utsalg.

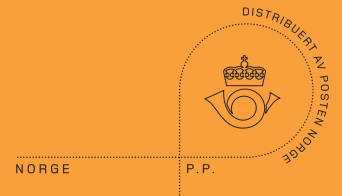
Filmens hjemmeside på <http://www.we-feed-the-world.at> anbefales, her kan også engelsk versjon leses. På hjemmesiden kan vi lese at den for tiden settes opp i flere europeiske land. Filmen ble vist på Filmfestivalen i Oslo i november 2006, og det er bare å håpe at den blir satt opp til ordinær kinovisning i Norge også snart!

Jeg har ikke funnet noe sted i Norge som selger filmen, men den kan bestilles fra Østerrike. Jeg fant selv adressen til en forhandler på filmens hjemmeside.

Filmen har en rating på 7.6/10 på imdb.com og det er jo bra! Anbefales!

<http://www.we-feed-the-world.at/en/>

Returadresse: FIAN Norge
Storgata 11, 0155 Oslo

FIANs SUKSESS AVHENGER AV DIN DELTAGELSE!

Rent vann i indisk slum

10 000 beboere i slummen i Jai Bheem Nagar, Meerut, India, har vunnet fram med sine krav om tilgang til rent vann. Nå skal en vanntank bygges og rør legges for å sikre retten til vann for alle. Det betyr at beboerne snart kan slippe å drikke forurenset vann som inneholder store mengder krom, kadmium, bly, jern og kvikksølv. Vann som i over 15 år har gitt beboerne diaré og hudsykdommer. Spesielt barn har blitt utsatt for vannbårne sykdommer. De fleste av dalitene (kasteløse) i området er dessuten blitt nektet levering av kommunalt vann.

At slumbeboerne nå får tilgang til rent vann er et viktig gjennombrudd som skyldes kontinuerlig press mot myndighetene fra lokalbefolkningen, Janhit Foundation og FIAN. En internasjonal brevkampanje fra FIAN i 2006 var et viktig bidrag. "Jeg ønsker å takke FIAN! De viste ansvar og kontaktet de ansvarlige myndigheter. På grunn av deres innsats er kravene fra lokalsamfunnet Jai Bheem Nagar nå hørt. Krav som har vært ignorert i 15 år skal innfris på bare et år," uttrykker Anil Rana, leder av Janhit Foundation.

FIAN-medlemskap koster 200 kr pr. år.

- Jeg ønsker å bli medlem i FIAN og skrive brev.
- Jeg ønsker å bli støttemedlem i FIAN.
- Jeg ønsker mer informasjon om FIAN.

Navn _____

Adresse _____

E-post _____

FIAN Sverige
Tegelviksg 40
11641 Stockholm
Sverige

FIAN Norge
Storgata 11
0155 Oslo
Norge

(Stryk adressen som ikke passer)